

Úvod

Popôrodná adaptácia dieťaťa na extrauterinný život je veľmi zložitý proces a prebieha s rôznou postupnosťou a rôznou „rýchlosťou“. Kým adaptácia kardiovaskulárneho systému prebieha rádo v sekundách, tak napríklad adaptácia tráviaceho traktu alebo imunitného systému prebiehajú oveľa dlhšie, často roky a niekedy aj po celý život konkrétneho jedinca.

Prejavy adaptácie tráviaceho traktu môžu byť z tohto hľadiska nie vždy správne chápané a interpretované a môžu mať pestré príznaky. Pri viacerých symptómoch nemusí ísť o „patologické“ prejavy, ale o prejavy pri adaptácii. Tieto prejavy bývajú prechodné a závažnejšie neohrozujú dieťa. Ako príklad možno uviesť grkanie dojčiat či dojčenské koliky. Tieto symptómy sa vyskytujú u dojčiat relatívne často a boli aj v generáciách dojčiat v minulosti (2, 4). Je však prirodzené, že v súčasnosti, keď máme k dispozícii efektívne preventívne opatrenia, hygienicko-protiepidemické opatrenia, je k dispozícii liečba mnohých príznakov a ochorení a chorobnosť detí je výrazne nízka nielen z hľadiska rodičov, ale aj z hľadiska zdravotníkov, je snaha pokúsiť sa mnohé symptómy (aj tie nezávažné) eliminovať a liečiť. Predpokladá sa, že celková prevalencia týchto stavov v detskej populácii je až 25 % a následne tvoria takmer 50 % konzultácií detského gastroenterológa, čo je vysoká (niekedy aj neadekvátne) záťaž pre týchto špecialistov (1, 15, 27, 29).

Na diagnostiku, diferenciálnu diagnostiku a terapiu týchto symptómov bolo vyskúšaných a preskúmaných mnoho rôznych postupov so snahou o ich etiologické a patofyziologické vysvetlenie. Pri niektorých sa to podarilo, avšak na úrovni súčasných poznatkov medicíny sú zatiaľ viaceré z týchto porúch zaradované do takzvaných **funkčných porúch tráviaceho traktu (FGID)**. Táto problematika sa netýka len detí na Slovensku či v Európe, výskyt týchto porúch je celosvetový. A tak popri globalizácii sa aj táto problematika začala riešiť „globálne“. Už v roku 1990 vznikla Rímska nadácia (**Rome Foundation**) pozostávajúca z významných svetovo renomovaných odborníkov (najmä gastroenterológov), ktorí sa na základe metaanalýz a princípov Evidence based

medicine (EBM) zhodli na klasifikácii, charakteristike a terapii tzv. funkčných porúch tráviaceho traktu (Functional Gastrointestinal Disorders – FGID). Prvú klasifikáciu (Rome I) publikovali v roku 1994 (2, 4, 15, 18).

Funkčné poruchy tráviaceho traktu sú definované ako súhrn izolovaných symptómov alebo ich premenlivé kombinácie, vekovo viazané, bez dokázateľných organických, zápalových, infekčných, biochemických, ultrazvukových či endoskopických abnormalít postihujúcich tráviaci trakt, prípadne biliárny systém.

Táto charakteristika je pomerne široká, v priebehu časového vývoja poznatkov a EBM sa spresňuje a z pôvodnej klasifikácie už niektoré poruchy boli odstránené, vysvetlené či preklasifikované. Vznikli tak postupne doplnenia a rozšírenia týchto dokumentov v podobe Rome II (1999/2000), Rome III (2006) a ako zatiaľ posledná kompletná revízia Rome IV (2016). Tento dynamický proces pokračuje a v súčasnosti pracujú experti na príprave kritérií **Rome V**, ktoré budú komplexne vydané do roku 2026 (<https://theromefoundation.org/rome-iv/rome-v/>). Rímska nadácia má aj špeciálnu pediatrickú sekciu (<https://theromefoundation.org/rome-pediatrics/>).

Produkty výstupy Rome V budú zahŕňať napr. učebnicu Rome V, pediatrickú verziu, verziu pre primárnu starostlivosť a knihu dotazníkov a tabuliek. Okrem toho budú všetky tieto produkty dostupné v digitálnych formátoch (e-knihy). Rome Foundation v spolupráci s LogicNets® vyvinuli a v roku 2017 prvýkrát vydali *GI Genius Interactive Clinical Decision Toolkit*. Tento inteligentný softvérový systém rieši zložitost diagnostiky a liečby FGID tým, že poskytuje online sofistikovaný zdroj na pomoc klinickým lekárom. Ponúka výkonný online a interaktívny prístup ku kombinácii diagnostických algoritmov Rome IV. Program Rome Foundation GI Genius Interactive Software bude tiež aktualizovaný, aby sa prispôbil zmenám oproti Rome V.

I keď je plánované kompletné vydanie na rok 2026, sú už známe jednotlivé kapitoly a ich obsah, ktoré poukazujú na implementáciu nových a dôležitých informácií pre

riešenie porúch tráviaceho traktu (<https://theromefoundation.org/rome-iv/rome-v/>). V názvoch kapitol sa jasne ukazuje významný pokrok a klinická implementácia poznatkov súvisiacich s mikrobiotou a jej interakciou s jednotlivými systémami človeka, najmä s CNS (**Gut-brain axis/Gut Brain Interaction**) (**Obr. 1**). Akceptácia biopsychosociálneho modelu funkčných gastrointestinálnych porúch má dôležitosť nielen pre deti s ťažkosťami a ich rodiny, ale má aj ekonomický význam, pretože pochopenie vzniku a existencie ťažkostí prináša veľké úspory za nevykonané (a vo väčšine prípadov aj neindikované) vyšetrenia (2, 16, 20, 29).

Súčasná klasifikácia Rome IV obsahuje klasifikáciu 24 porúch vyskytujúcich sa u detí v 2 kategóriách (**Tab. 1**).

Rímske kritériá nie sú vždy v praxi prijímané s nadšením a z toho vyplýva aj nedostatočné uplatňovanie týchto kritérií v praxi. Jedným z dôvodov je príliš precízna deskripcia kritérií, veľa odporúčaných laboratórnych a klinických testov, na druhej strane i nutnosť vzdelávania sa v tejto problematike (16, 18, 23). Experti však hovoria, že diagnózu FGID (funkčných porúch tráviaceho traktu) by mal stanoviť pediater prvého kontaktu

Tab. 1. Klasifikácia Rome IV pre novorodencov až dospievajúcich (1)

G. Detské funkčné gastrointestinálne poruchy: novorodenci/batoľatá	
G1. Dojčenská regurgitácia	
G2. Syndróm ruminácie	
G3. Cyklický syndróm vracania	
G4. Dojčenské koliky	
G5. Funkčná hnačka	
G6. Dojčenská dyschézia	
G7. Funkčná zápcha	
H. Detské funkčné gastrointestinálne poruchy: deti/dospievajúci	
H1. Funkčná nauzea a vracanie	
H1a. Syndróm cyklickej nauzey a vracania	
H1b. Funkčná nauzea a funkčné vracanie	
H1b1. Funkčná nauzea	
H1b2. Funkčné vracanie	
H1c. Syndróm ruminácie	
H1d. Aerofágia	
H2. Funkčná abdominálna bolesť	
H2a. Funkčná dyspepsia	
H2a1. Postprandiálny distress syndróm	
H2a2. Syndróm bolesti v epigastriu	
H2b. Syndróm dráždivého čreva (SDČ)	
H2c. Abdominálna migréna	
H2d. Funkčná abdominálna bolesť	
H3. Funkčné poruchy defekácie	
H3a. Funkčná zápcha	
H3b. Nezadržateľná (neovládateľná) fekálna inkontinencia	